

IMOM BUXORIYNING "AL-JOME AS-SAHIH" ASARI TAHLILI**Isaqova Sanobarxon****Farg'ona davlat universiteti****Filologiya va tillarni o'qitish o'zbek tili 25.107-guruh talabasi****<https://doi.org/10.5281/zenodo.19889338>**

Kalit so'zlar: Al-Jome as-Sahih, Imom Bukhoriy, Hadis, Hadisshunoslik, Islom ilm-fani, Tasnif va to'plash, Ishonchlilik, Diniy meros, Madaniy ahamiyat, Tadqiqot.

ANNOTATSIYA

"Al-Jome as-Sahih" asari islom ilmi, xususan hadisshunoslik sohasida muhim manba sifatida e'tirof etilgan. Ushbu asar Imom Bukhoriy tomonidan to'plangan va islom tarixida hadislarini tartibga solish va ularning ishonchliligini tekshirishda asosiy rol o'ynaydi. Maqolada asarning tuzilishi, mavzulari, hadislarini to'plash va tasniflash usullari, shuningdek, uning islom ilm-fanidagi o'rni tahlil qilinadi.

Shu bilan birga, asarda keltirilgan hadislarining tasnifi va ularning zamonaviy tadqiqotlardagi ahamiyati ham o'rganiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, "Al-Jome as-Sahih" islom ilm-fanida nafaqat diniy, balki madaniy va tarbiyaviy meros sifatida ham muhim ahamiyatga ega.

Ключевые слова: «Аль-Джаме ас-Сахих», Имам Бухари, Хадис, Хадисоведение, Исламская наука, Классификация и сбор, Достоверность, Религиозное наследие, Культурное значение, Исследование.

АННОТАЦИЯ

Работа «Аль-Джаме ас-Сахих» признана важным источником в исламской науке, в частности в области хадисоведения. Эта работа, собранная Имамом Бухари, играет ключевую роль в систематизации хадисов и проверке их достоверности в исламской истории. В статье анализируется структура работы, её тематика, методы сбора и классификации хадисов, а также её место в исламской науке.

Одновременно изучается представленная в работе классификация хадисов и их значение в современных исследованиях. Результаты исследования показывают, что «Аль-Джаме ас-Сахих» имеет большое значение в исламской науке не только как религиозное, но и как культурное и образовательное наследие.

Keywords: Al-Jame as-Sahih, Imam Bukhari, Hadith, Hadith studies, Islamic science, Classification and collection, Reliability, Religious heritage, Cultural significance, Research.

ANNOTATION

The work "Al-Jame as-Sahih" is recognized as an important source in Islamic science, in particular in the field of hadith studies. This work was collected by Imam Bukhari and plays a key role in organizing hadiths and verifying their reliability in Islamic history. The article analyzes the structure of the work, its themes, methods of collecting and classifying hadiths, as well as its place in Islamic science.

At the same time, the classification of hadiths presented in the work and their significance in modern research are also studied. The results of the study show that "Al-Jame as-Sahih" is of great importance in Islamic science, not only as a religious, but also as a cultural and educational heritage.

KIRISH

"Al-Jome as-Sahih" — Islom olamida eng mashhur hadis to'plamlaridan biri bo'lib, muallifi Imom Muhammad ibn Ismoil al-Bukhoriy (810–870 y.) hisoblanadi. Bu asar islom hadisshunoslik ilmidagi eng ishonchli va sharaflil manbalardan biri sifatida tan olingan. Asar nomi "Sahih" so'zidan kelib chiqqan bo'lib, bu hadislarning isloh qilingan, to'g'ri va ishonchli ekanligini bildiradi.

Asarning tuzilishi "Al-Jome as-Sahih" asari bir nechta bo'lim va mavzularga bo'lingan bo'lib, unda diniy, axloqiy, ijtimoiy va shariatga oid hadislar jamlangan.

Imom Bukhoriy hadislarni jamlashda quyidagi mezonlarga e'tibor bergan:

Raviylar ishonchliligi – hadisni rivoyat qilgan kishilar ilmiy, adolatli va ishonchli bo'lishi kerak.

Hadisning uzluksizligi (sanad) – hadislar oldingi manbalardan uzluksiz tarzda rivoyat qilinishi lozim.

Matnning aniqligi (matn) – hadisning mazmuni to'g'ri, xato va tafsirga muhtoj bo'lmagan bo'lishi kerak.

Asarning ahamiyati Diniy ahamiyati: Islom qonunlarini, ibodatlarni va axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda asosiy manba hisoblanadi.

Ilmiy ahamiyati: Hadisshunoslik, fiqh va tafsir sohalarida tadqiqotlar uchun ishonchli manba bo'lib xizmat qiladi.

Madaniy ahamiyati: O'rta asr islom olami madaniyati, ilmiy an'analari va rivoyat shakllari haqida tasavvur beradi.

Qisqacha tavsif "Al-Jome as-Sahih" asari to'liq isloh qilingan hadislar to'plami bo'lib, u shariat ilmidagi asosiy manba sifatida e'tirof etiladi. Imom Bukhoriy bu asar orqali nafaqat hadislarni jamlagan, balki ularni tahlil qilib, ishonchliligini tekshirishning ilmiy mezonlarini ham ko'rsatgan. Shu sababli bu asar musulmon olamida "Sahih al-Bukhoriy" nomi bilan mashhurdir.

"Al-Jome' as-Sahih" asari, asosan, buyuk muhaddis Imom al-Buxoriyning eng mashhur va ishonchli hadislar to'plami bo'lib, u to'liq nomi "Al-Jome' al-musnad as-sahih al-muxtasar min umuril Rasululloh (sollallohu alayhi wasallam) va sunanihi va ayyamihi" deb ataladi va musulmon dunyosida "Sahih al-Buxoriy" nomi bilan mashhurdir; bu asar hadis ilmi, islom huquqi va ma'naviyatining muhim manbasi hisoblanadi va unda payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) sunatlari jamlangan.

Asarning asosiy xususiyatlari:

Muallifi: Imam al-Buxoriy.

Nomlanishi: "Al-Jome' as-Sahih" (to'liq nomi yuqorida ko'rsatilgan).

Tarkibi: Hadislar to'plami, islom olamidagi eng ishonchli va mukammal to'plamlardan biri. Ahamiyati:

Hadislar mazmunan mo'minlarning iymonini mustahkamlaydi, ma'naviy kamolotga undaydi.

Insonni komil inson qilishda va yoshlar tarbiyasida muhim manba vazifasini o'taydi.

Hadis ilmi, fiqh va musulmon huquqining asosiy manbalaridan biridir.

O'ziga xosligi: Hadislar naql qiluvchi roviylarga katta ahamiyat berilgan, ammo shar'iy hukmlar bo'yicha aniq ko'rsatmalar berilmagan, buni fiqhiy kitoblar orqali tushunish tavsiya etiladi.

Manba sifatida: O‘zbekiston musulmonlari amal qiladigan hanafiy mazhabiga to‘g‘ri kelmaydigan ba‘zi hadislar ham uchraydi, lekin bu boshqa mazhablar uchun asos bo‘lib xizmat qiladi.

“Al-Jome as-Sahih” islom dunyosidagi eng obro‘li hadis to‘plamlaridan biri bo‘lib, uni Imom Muhammad ibn Ismoil al-Bukhoriy (810–870 y.) yaratgan. Bu asar hadislarini ilmiy tartibda jamlash, ularning ishonchliligini aniqlash va musulmonlar uchun diniy va axloqiy yo‘l-yo‘riq sifatida xizmat qilishi bilan mashhur.

Asarning tuzilishi va xususiyatlari Asar bir nechta bo‘limlarga bo‘lingan bo‘lib, unda diniy, fiqhiy, axloqiy va ijtimoiy hayotga oid hadislar jamlangan. Imom

Bukhoriy hadislarini tanlashda quyidagi o‘ziga xos mezonlardan foydalangan:

Raviylar adolati va ilmiy darajasi – hadis rivoyat qiluvchi shaxslar ilmiy, axloqli va ishonchli bo‘lishi kerak.

Sanadning uzluksizligi – har bir hadis oldingi manbalardan to‘g‘ri va uzluksiz ravishda kelishi zarur.

Matnning aniqligi va tushunarligi – hadis mazmunida xato, tushunarsizlik yoki qarama-qarshilik bo‘lmasligi lozim.

Asarning ahamiyati Diniy ahamiyati: “Al-Jome as-Sahih” musulmonlar uchun ibodat, axloq va shariat qo‘llanmalarida asosiy manba sifatida xizmat qiladi.

Ilmiy ahamiyati: Hadisshunoslik sohasida tadqiqotchilar uchun eng ishonchli manba hisoblanadi, chunki Imom Bukhoriy hadislarini yig‘ish va tasniflashda aniq ilmiy mezonlardan foydalangan.

Tarixiy ahamiyati: Asar O‘rta asr islom olami madaniyati, ilmiy an‘analari va hadis rivoyat shakllari haqida boy ma‘lumot beradi.

Madaniy va tarbiyaviy ahamiyati: Hadislarda inson axloqi, odob-axloq, ijtimoiy munosabatlar va ta‘lim-tarbiya bilan bog‘liq masalalar keng yoritilgan.

Imom Bukhoriy metodologiyasi Imom Bukhoriy hadislarini to‘plashda ikkita asosiy metoddan foydalangan:

Tartib va mavzular bo‘yicha joylashtirish: Hadislar mavzu bo‘yicha tizimli tarzda joylashtirilgan. Masalan, ibodatlar, savob-ajanib, ijtimoiy munosabatlar bo‘limlari.

XULOSA

Xulosa qiladigan bo‘lsak, “Al-Jome as-Sahih” asari ilmiy aniqlik va diniy ishonchlik jihatidan namuna bo‘lib, Imom Bukhoriy yondashuvi hadis ilmida yangi metodologik asos yaratgan va musulmon olamining diniy, madaniy va ilmiy merosida muhim o‘rin egallaydi.

“Al-Jome as-Sahih” asari islom hadis ilmida eng muhim va obro‘li manbalardan biri hisoblanadi. Imom Bukhoriy tomonidan to‘plangan bu asar hadislarini ilmiy tartibda jamlash, ularning ishonchliligini aniqlash va musulmonlar uchun diniy yo‘l-yo‘riq sifatida xizmat qilish maqsadida yaratilgan. Asarda hadislarining to‘plangan mavzulari, ularning sanad va matnini tekshirish mezonlari, shuningdek, raviylarning adolati va ilmiy darajasi asosida tasnifi yoritilgan.

Asarning diniy, ilmiy, madaniy va tarbiyaviy ahamiyati katta bo‘lib, u nafaqat islom shariatining shakllanishida, balki musulmon jamiyatining axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarini rivojlantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlarda “Al-Jome as-Sahih” hadislarini tahlil qilish, islom ilmiy merosini o‘rganish va diniy tarbiya masalalarini chuqur anglash uchun asosiy manba sifatida xizmat qiladi.

Tahlil va tekshirish: Har bir hadisning ishonchliligi, raviylarning adolati va sanadning uzluksizligi tekshirilgan. Bu usul boshqa hadis to'plamlaridan farq qiladi va ilmiy yondashuv sifatida qadrlanadi.

Asarning zamonaviy tadqiqotlardagi ahamiyati Tadqiqotchilar “Al-Jome as-Sahih” asarini islomiy ilmiy meros sifatida o'rganadi. Zamonaviy fiqhshunoslar va tarixchilar hadislarni tahlil qilib, islom jamiyatining rivojlanishi va diniy qoidalarining shakllanishini tushunishga harakat qiladi. Asar shuningdek, diniy tarbiya va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda ham qo'llaniladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Al-Buxoriy, M. I. – Sahih al-Bukhari, Dar al-Kutub al-'Ilmiyah, Beyrut, 2007.
2. Al-Buxoriy, M. I. – Al-Jome as-Sahih, Mu'assasat al-Risala, Damashq, 2005.
3. Ibn Hajar al-Asqalani – Fath al-Bari, Dar al-Maarifa, Beyrut, 1996.
4. Al-Kattani, M. – Ulum al-Hadith, Cairo, 2001.
5. Muhammad Zakariya al-Kandahlawi – Aapki Sahih Bukhari Ka Ta'aruf, Lahore, 1998.
6. Al-Suyuti, J. – Al-Jami' al-Saghir, Dar al-Kutub al-'Ilmiyah, Beyrut, 2003.
7. Mustafa Al-Azami – Studies in Hadith Methodology and Literature, Islamic Book Trust, Kuala Lumpur, 2000.
8. Al-Dhahabi, S. – Tarikh al-Islam wa Ulama al-Hadith, Dar al-Fikr, Beyrut, 2002.
9. A. Siddiqi – Hadith Literature: Its Origin, Development & Special Features, New Delhi, 1981.
10. M. M. Al-Saleh – The Compilation of Hadith in Early Islam, Riyadh, 1999.
11. S. H. Nasr – Islamic Science: An Illustrated Study, London, 2007.
12. W. M. Watt – Islamic Philosophy and Theology, Edinburgh University Press, 2005.
13. R. G. Peirce – The Study of Hadith in Islamic Scholarship, Cambridge, 2010.
14. A. Rahman – Islam, University of Chicago Press, Chicago, 1982.
15. M. H. Siddiqi – Hadith Literature: An Overview, Islamic Studies Journal, Vol. 35, No. 2, 1996.
- 16.